

عقب ماندگی و جانشین سوزی ایرانی

بررسی عدم موفقیت در پایایی سیستم های سیاسی و اقتصادی ایران

(از صفویه تا انقلاب ۵۷)

■ احمد اسکندریان ■

www.ketab.ir

نقد فرهنگ

۱۴۰۲

■ سرشناسه: اسکندریان، احمد، ۱۳۶۳ - عنوان و نام پدیدآور: عقب ماندگی و جانشین سوزی ایرانی: بررسی عدم موفقیت در پایایی سیستم های سیاسی و اقتصادی ایران (از صفویه تا انقلاب ۵۷) / احمد اسکندریان؛ ویراستار یاسمن رنجکش. ■ مشخصات نشر: تهران: نقد فرهنگ، ۱۴۰۲. ■ مشخصات ظاهری: ۱۰۳ ص: ۲۷۵×۱۴/۵ س.م. ■ شابک: ۹-۷۶-۷۹۱۹-۶۲۲-۹۷۸ ■ وضعیت فهرست نویسی: فیفا ■ موضوع: مدیران- ایران- جانشینی- تاریخ: ایران- تاریخ ■ رده بندی کنگره: DSR ۱۱۷۹ ■ رده بندی دیویی: ۹۵۵/۰۷۱ ■ شماره کتابشناسی ملی: ۹۳۲۰۹۵۹

نقد فرهنگ

.....
نام کتاب: عقب ماندگی و جانشین سوزی ایرانی: بررسی عدم موفقیت در پایایی سیستم های سیاسی و اقتصادی ایران (از صفویه تا انقلاب ۵۷)

.....
■ نویسنده: احمد اسکندریان

.....
■ ویراستار: یاسمن رنجکش

.....
■ نوبت چاپ: اول ■ سال انتشار: ۱۴۰۲

.....
■ تیراژ: ۵۰۰ نسخه ■ چاپخانه: گیلان

.....
■ شابک: ۹-۷۶-۷۹۱۹-۶۲۲-۹۷۸

.....
■ قیمت: ۹۵,۰۰۰ تومان

.....
www.naqdefarhang.com   @naqdefarhangpub   naqdefarhangpub

○ پردیس، خیابان خلیج فارس جنوبی، خیابان شریعتی، خیابان سروستان، نش کوجه سروستان یکم، پلاک ۲، واحد ۱

۱۵ ۶۶۲۴۶۶۰۹، فکس: ۷۶۲۴۵۹۸۴ تلفن مراکز بخش: ۶۶۴۶۰۰۹۹، ۶۶۹۶۷۰۰۷، ۶۶۴۸۶۵۳۵

© کلیه حقوق محفوظ و مخصوص انتشارات نقد فرهنگ است.

فهرست

- ۹..... دیباچه
- ۱۱..... اهمیت جانشین پروری و چرایی آن
- ۱۳..... عقب ماندگی
- ۱۴..... عقب ماندگی از دیدگاه نظریه سیستم ها
- ۱۶..... عقب ماندگی از دیدگاه تحلیل روند
- ۱۷..... فقدان عزم و اراده جامع و بلندمدت و تأثیر آن بر عقب ماندگی
- ۲۱..... عقب ماندگی و جانشین پروری در ایران معاصر
- ۲۱..... دوران صفویه
- ۳۴..... دوران زندیه
- ۳۵..... دوران قاجاریه
- ۳۸..... بررسی سیستمی اصلاحات در عهد قاجار
- ۳۹..... بررسی اصلاحات و جانشین پروری در ژاپن و ایران عهد قاجار
- ۴۳..... بررسی اجمالی عملکرد مصلحان عهد قاجار
- ۴۷..... فرجام اصلاحات عصر ناصری
- ۴۸..... عصر پهلوی
- ۶۱..... فرهنگ خودمداری و جانشین پروری
- ۶۳..... امنیت و جانشین پروری
- ۶۵..... ترس از جانشین پروری به مثابه رقیب سازی
- ۶۸..... اقتدارگرایی و جانشین پروری
- ۷۲..... نقش تعدد اقوام بر عدم بلوغ اجتماعی و رسیدن به یک هدف ملی

۷۴	تنوع اقلیمی و شرایط جغرافیایی و تأثیر آن بر جانشین‌پروری
۷۸	جانشین‌پروری در ساحت جامعه‌شناسی توسعه
۷۹	فقدان فرهنگ جانشین‌پروری در نظام‌های غیرحکومتی و سیستم‌های اقتصادی
۸۱	کسب‌وکارهای خانوادگی به مثابه سیستم‌های اقتصادی خانوادگی
۸۴	خاندان لاجوردی (لاجوردیان)
۸۴	خاندان توکلی
۸۵	خاندان خسروشاهی
۸۵	خاندان عمید حضور
۸۶	خاندان برخوردار
۸۷	خاندان ایروانی
۸۸	خاندان خلیلی
۸۸	خاندان خیامی
۸۹	خاندان نمازی
۹۱	بررسی کسب‌وکارهای خانوادگی در جهان
۹۱	خانوادهٔ فورد
۹۲	خانوادهٔ آنیلی
۹۳	خانوادهٔ هرمس
۹۴	خانوادهٔ تویوتا
۹۷	سیستم‌های اقتصادی غیرخانوادگی
۹۹	سخن پایانی
۱۰۱	فهرست منابع

دیباچه

پس از شکست‌های قوای ایران در برابر قوای روس و تحمیل نتایج ناخوشایند آن، معروف است که عباس میرزا سؤالی مطرح می‌کند مبنی بر اینکه چرا ما عقب مانده‌ایم؟ احتمالاً قبل از عباس میرزا افراد دیگری به این سؤال رسیده بودند، اما به شکل رسمی و از قول یک مقام بلند پایه این مسئله در آن برهه مطرح شد که چرا ما عقب مانده‌ایم یا به عبارتی دیگر، علل عقب ماندگی ایران از کشورهای پیشرو چه بوده است؟

از آن زمان تاکنون متفکران، صاحبان اندیشه و خصوصاً روشن‌فکران، از زوایای مختلف به این موضوع پرداخته‌اند. از روشن‌فکرانی نظیر مستشارالدوله تبریزی، میرزا فتحعلی آخوندزاده، میرزا آقاخان کرمانی، طالبوف، ملکم خان تا روشن‌فکرانی معاصر نظیر احسان نراقی، کاظم علمداری، سید جواد طباطبایی، عبدالکریم سروش و صادق زیباکلام، هریک دلیل یا دلایلی را مطرح و اقدام به نقد موضوع کرده‌اند، از وجود استبداد و نبود قانون گرفته تا پیشنهاد تغییر الفبا و از سویی دیگر بازگشت به خویشتن، نقش اقتصاد و اقلیم در عقب‌ماندگی و خاموشی چراغ علم و...

۱. جهت مطالعه بیشتر مراجعه شود به:

اکبر، علی: گفتمان عقب‌ماندگی نزد روشن‌فکران ایرانی، نشر فرزانه روز، ۱۳۹۵ و همچنین منابع تکمیلی هریک از روشنفکران.

طیف گسترده‌ی آرا و نظرات متفکران تا امروز جوانب مختلف موضوع را از زوایایی گوناگون نشان می‌دهد که البته در این میان برخی از نظرات در تضاد با یکدیگرند و در باب صحیح بودن یا نبودن آرا، نقدهای فراوانی شده است و هر یک طرفداران و منتقدانی دارد. اما آنچه تاکنون مغفول مانده و بسیار مهم است، عدم بررسی عقب‌ماندگی نظام‌های سیاسی و اقتصادی با رویکرد تحلیل سیستمی معطوف به عدم پایایی و زوال سیستم‌ها و به‌طور اخص بحث جانشین‌پروری^۱ در تاریخ و فرهنگ ایران است که در این خصوص ابتدا به چرایی و اهمیت جانشین‌پروری پرداخته می‌شود.

www.ketab.ir